

La Natura com a motor d'una economia sostenible

Castell de Montesquieu, 25 de maig de 2017

Bernat Vilarasau Alsina

- Visió global de com la natura pot ser un motor d'una economia sostenible.

Motor econòmic? “L'**economia** és l'activitat humana que consisteix en la producció, distribució, intercanvi i consum de béns i serveis”. Encara que economia també es pot entendre, segons l'enciclopèdia catalana recollint el significat primigeni de la paraula grega, com “l'administració ordenada dels béns d'una comunitat”. A les dues definicions faltaria afegir la finalitat de “satisfer les necessitats humanes”. La qüestió plantejada és com a partir de la Natura es poden produir, distribuir, intercanviar i consumir béns i serveis o administrar els béns limitats d'una comunitat per satisfer les necessitats del individu que la conformen?. Aquest intercanvi no sempre ha de ser monetari encara que es la forma més usual.

La Natura ha estat i és un motor econòmic, exemples mundials (recursos naturals, agricultura,...), històrics (arribada de la patata a Europa, ...).

Què considerem Natura? La natura “tot allò que existeix a l'[Univers](#), i que no és artificial o imaginat”. Podem identificar els principals elements naturals que afecten la vida humana:

- El sòl: localització d'activitats, font de recursos (minerals, materials i aliments)
- Els essers vius, micro, macro, animals i vegetals (bacteris, agricultura, ramaderia)
- L'aigua: recurs vital i econòmic (aigües minerals, regadius, salts d'aigua, platja)
- L'aire: Element vital i no econòmic. No apropiable.

El conjunt es considera l'ecosistema que es caracteritza per les complexes interaccions de les parts que el conformen, que inclouen els fluxos d'energia i materials que el travessen.

Mineria: El Coltan l'or blau

Mina al Congo

Agricultura

Camp colombià de Palma

Parlem d'economia sostenible. En els seus orígens desenvolupament sostenible es considerava aquell desenvolupament que satisfà les necessitats de les generacions presents sense comprometre les possibilitats de les generacions futures per a tal que puguin atendre les seves pròpies necessitats (Declaració de Rio, 1992).

Per tant la pregunta que ens fem d'entrada és com pot la natura actuar de motor d'una activitat econòmica (produir, distribuir, intercanviar i consumir bens i serveis o administrar els bens) per satisfer les necessitats humanes sense comprometre les capacitats de les societats futures?

Primera paradoxa: Pot ser la natura un motor econòmic d'un desenvolupament considerat sostenible?

Quin model econòmic tenim?

<https://youtu.be/2ITdKrmtR-g>

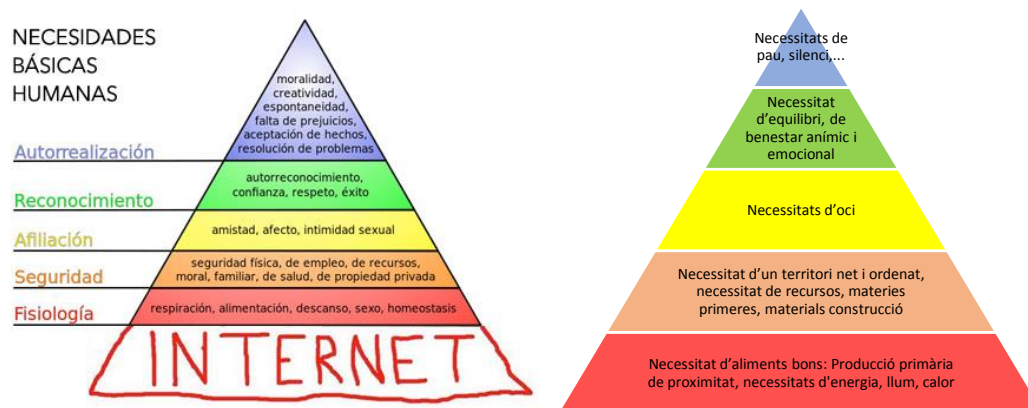
Aquest model d'economia pot ser sostenible? Ser motor d'aquest model d'economia i sostenibilitat són compatibles?. Segurament cal acceptar la insostenibilitat del nostre sistema i rebaixar les teories Naïf d'un creixement net i il·limitat i just. La insostenibilitat no rau en un problema tecnològic si no en les premisses de maximitzar el reproducció del capital que són el sostén de l'actual sistema i acaben col·lapsant tota millora en eficiència del sistema.

Paradoxa de Jevons: "...Hi ha una confusió total d'idees en pensar que l'ús racional de combustible equival a un consum menor. Ben al contrari ens mostra la realitat... Cada millora produïda en un motor, accelera de nou el consum de carbó..." (Jevons, 1865)

Per tant cal redefinir o acotar la qüestió que em veig amb cor de respondre: Com podem a partir de la natura generar iniciatives que dinamitzin l'economia local minimitzant l'impacte sobre el medi i maximitzant l'impacte relatiu sobre les comunitats locals a on es duen a terme.

La base primigènia de l'activitat econòmica és satisfer les necessitats individual o col·lectives de les persones. Quines necessitats pot satisfer la natura?? Què necessita una persona o col·lectiu de persones de cultura urbana, occidental al segle XXI? Que bens o serveis es poden produir, intercanviar, distribuir i consumir per satisfer aquestes necessitats?

Piràmide de Maslow

Per cobrir totes aquestes necessitats podem trobar activitats econòmiques que responguin a la qüestió plantejada:

- Fisiològica: Activitat agrària i forestal, Turisme de salut (balneari), energies renovables, economia circular, indústries extractives, mineria,...
- Seguretat: Un espai amable, accessible, saludable. Serveis de manteniment d'espais forestals, senders adaptats, Centres interpretació, ecomuseus.
- Afiliació: Turisme esportiu, ambiental, cultural
- Reconeixement: cuina local, tradicional, activitats arrelades a la cultura, caça de bolets, festes tradicionals (Festes del foc i l'aigua,...)
- Autorrealització: connexió espiritual amb la natura, activitats de creixement personal i grupal.

Professió del futur: **Economistes experts en ecologia**: L'esgotament dels recursos naturals és un fet. Per afrontar aquesta situació, alguns teòrics plantegen un canvi de model que substitueixi la linealitat actual per un cíclic. La producció no ha de esgotar-se amb el consum, sinó que ha de tornar a l'origen del procés contínuament. Per això, el reciclatge és l'element diferenciador clau perquè aquesta teoria funcioni.

Les energies renovables són l'oli que fa que la maquinària d'aquest model de producció funcioni. Fins i tot els desfets generats en processos industrials o de consum domèstic poden donar lloc nous recursos que reactivin el procés. L'esgotament d'un producte suposa la posada en marxa d'un altre, activat un cicle sense fi.

Aquesta revolució productiva obre un ventall immens d'oportunitats per a aquelles empreses i professionals que es mostrin oberts als canvis i sàpiguen avançar-se a la situació. (<http://blog.economistas.org/category/economia>)

- Quin paper hi poden tenir els ajuntaments en la dinamització del sector tant agrari com forestal.

Administració local, és la institució de proximitat, lligada a un territori concret, que ha de vetllar per l'interès general i preservar els recursos comunitaris. Només, en tant , que la dinamització d'activitats econòmiques és un aspecte d'interès general per oferir oportunitats laborals, i per garantir el subministrament de bens i serveis a la població té sentit la intervenció del ajuntaments.

Rol públic/privat? Natura és un bé d'interès general, bens comunitaris amb aprofitament privat. La propietat privada en l'entorn natural és el reconeixement d'un dret d'ús i per tant no és un dret il·limitat. Els boscos, el sòl agrari, l'aigua dels rius i subsòl, i l'aire son bens comunitaris sota un règim d'ús privat acotat.

L'administració respon als objectius públics de la preservació dels recursos naturals, i als objectius públics del desenvolupament econòmic, es justifica el suport i l'impuls dels usos privats que ho maximitzen.

Per assolir-ho tres camins:

- No posar traves o impediments. Tenir clar el marc per poder justificar polítiques valentes per simplificacions administratives, exempcions fiscals selectives. Per què no hem de demanar els mateixos requisits o impostos a diferents iniciatives privades lucratives?
- Oferir facilitats, afavorir un entorn favorable. Emprar recursos públics per facilitar accés a la terra, facilitats de crèdit, subvencions a fons perdut als emprenedors, acompanyament en l'arrancada de projectes, formació, espais d'intercanvi, projecte territorials, construcció de infraestructures i estructures compartides..
- Impulsar projecte estratègics, de promoció territorial, alinear els diferents agents per millorar coordinació i augmentar l'impacte.

El que no ha de fer l'administració:

- Crear projectes empresarials, emprendre. Substituir la iniciativa privada. No té les eines per fer-ho bé i pot ser una competència deslleial, un fre a les iniciatives d'emprenedoria real.

Les característiques principals de les iniciatives a l'entorn rural suposen:

- la transversalitat de temes que toquen, producció, distribució, comercialització. Sector serveis, agrari,
- la integració de diferents agents, agents públics de diferents nivells i departaments, sectors privats i consumidor final
- la atomització dels projectes,
- les dificultats de finançament,
- la falta de suport tècnic consolidat,...

Aquestes característiques obliguen a unes necessitats de suport que no sempre es poden aconseguir.

Cal discernir els límits d'actuació de l'administració local. Algunes coses les pot fer, altres pot ser interlocutor i altres no depenen d'ella, són el marc dins del que es mou.

Per exemple, davant la simplificació administrativa, pot intervenir davant la burocràcia que gestionar directament l'ajuntament (llicències, taxes, ordenances,...), pot fer pressió i de interlocutor per influir en la legislació autonòmica o estatal, i s'ha de moure en el marc d'aquesta legislació superior mentre no sigui modificada i ha d'acceptar els condicionants de la societat de mercat en la que es duu a terme l'activitat econòmica.

L'administració local escriu les seves polítiques en un mapa atapeït, no en un full en blanc. Cal tenir clar el mapa abans d'actuar per evitar duplicitats i solapaments o repetir errades ja comeses.

A més de tots aquest condicionants, existeix un requisit previ per l'actuació de l'administració local davant d'una competència impròpia com el fet de donar suport a activitats econòmiques concretes. La voluntat política. Aquest és molts cops un dels principals esculls que cal afrontar.

- Principals esculls que es troben actualment els ajuntaments en aquests aspectes (normativa, necessitats dels privats, etc.) i com superar-los.

Voluntat política, visió estratègica. És diferent voler que els vilatans vegin un suport als productes locals, al turisme de qualitat i que els propietaris d'aquests negocis estiguin contents que voler donar suport real i continuat a aquestes iniciatives. Molts cops el curt termini electoral condiciona l'impuls de polítiques amb visió estratègica.

Hi ha dues coses difícil d'impulsar pels polítics, iniciatives que els resultat arribin a mig termini, no capitalitzables en el cicle electoral, i activitats que suposin conflictes d'interessos, que algú surti perjudicat.

Si fem un llistat mental de iniciatives com producció de proximitat, ecològica, turisme actiu, ecoturisme, energies renovables, i les actuacions que podem fer des de l'administració veure'm que en molts casos cal una aposta mig termini i que hi ha algunes activitats extractives, d'ús intensiu de recursos i alt impacte en el medi que quedaran condicionades. Per tant una de les principals barreres a l'impuls de estratègies de suport valentes i reals és la voluntat política de fer-ho.

Altres esculls importants són:

- Limitacions de competències, hi ha coses que no depenen dels ajuntaments i la seva capacitat d'intervenció es limitada o nul·la. Temes de seguretat alimentària, salut pública, legislació laboral...Intentar incidir en aquest àmbits té poc impacte i produeix solapament, confusió i frustració
- Conflicte interessos, a un municipi existeixen tants interessos com persones i molts cops col·lectius amb interessos enfrontats. Els caçadors o ramaders i els impulsors d'iniciatives de turisme actiu solen tenir visions contraposades de l'accés de les persones

al medi natural. A una societat terciària a on molts ramaders tenen turisme rural o restauració és més fàcil trobar punts de trobada.

Principals esculls que troben les iniciatives per culpa dels ajuntaments. La iniciativa privada lligada a les activitats al medi natural troba limitacions importants pel seu desenvolupament, i algunes d'aquestes limitacions solen venir de l'administració. Principalment podem identificar tres causes:

- El propi funcionament de l'administració. La realitat del mite de la burocràcia i el funcionari. Massa papers, falta d'agilitat i actitud reactiva i a la defensiva (garantista) del treballador públic.
- Les limitacions de la legislació i els reglaments aprovats, molts cops obsolets i altres fruits a les demandes socials de transparència, equitat,.... Això sumat al primer punt fan una trava important.
- Les limitacions legítimes de l'administració com a garants de l'interès general i de la sobirania popular.

Principals problemes que troben els ajuntament per facilitar les iniciatives privades.

El primer problema que sí que depèn directament de l'Ajuntament i del seu equip de govern és la voluntat política. Com ja hem dit, no és tant posar al programa que ho volem fer i dir-ho a les entitats, si no la voluntat de prioritzar recursos tècnics i econòmics durant uns quants anys i enfrontar les dificultats sorgides de fer una aposta concreta que pot perjudicar o condicionar a una part de la població. Una part dels problemes de falta d'impacte d'aquestes iniciatives venen de la indefinició política, la falta de recursos reals i continuats.

Però només amb la voluntat no n'hi ha prou. Per fer una aposta a mig termini cal un pla a mig termini, un pla realista adaptat als recursos que es pensa invertir i que parteixi de la realitat que es té (desenvolupament endogen). I el pla necessita persones que l'executin i arribem a un factor clau, el factor humà. Molts cops la diferència entre les apostes que fan els territoris són els equips humans que les lideren.

Altres problemes externs poden ser:

- Falta d'iniciatives privades potents
- Limitacions amb nivells superiors de l'administració i amb el marc legislatiu
- Conflictes amb altres col·lectius de ciutadans que es poden veure condicionats o perjudicats.

Com superar aquests esculls:

- Aposta política real
- Canvi de rol de l'administració
 - Perdre la por a perdre el control
 - Definir clarament el marc i la direcció
 - Protagonisme a la iniciativa privada
 - Aprendre a acompanyar
 - Saber prioritzar, saber dir no
- Encarats a la solució i no al problema. Coordinació dels diferents nivells de l'administració i les diverses àrees